

Stockholm den 5 december 2005

R-2005/1492

Till Justitiedepartementet

Ju2005/9318Å

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 26 oktober 2005 beretts tillfälle att avge yttrande över promemorian Hemlig rumsavlyssning.

Sammanfattning

Advokatsamfundet avstyrker att förslagen rörande hemlig rumsavlyssning läggs till grund för lagstiftning.

Advokatsamfundet anser att den utredning som presenteras i promemorian inte är sådan att den kan ligga till grund för slutsatsen att det är nödvändigt att införa hemlig rumsavlyssning som straffprocessuellt tvångsmedel på det sätt som föreslås.

Förslag om nya, ingripande straffprocessuella tvångsmedel bör utredas mycket noggrant och inte övervägas isolerat utan samlat och med beaktande av resultatet av pågående utredning om integritetsskydd, Integritetsskyddskommittén, Dir. 2004:51.

Behov av hemlig rumsavlyssning

Promemorians argumentation och utredning (ca 10 sidor) i frågan om behov av hemlig rumsavlyssning som tvångsmedel är enligt samfundet alltför grund för att kunna tjäna som beslutsunderlag. Argumentationen i promemorian bygger i mycket på att kriminaliteten och de kriminella presenteras som en gemensam fiende i form av "terroristbrottslighet", "den organiserade brottsligheten" eller den "systemhotande brottsligheten" samt att brottsligheten är gränsöverskridande i högre utsträckning än tidigare till följd av öppnare gränser och teknisk utveckling. Därefter påstås i anslutning till några få exempel att hemlig rumsavlyssning är nödvändig för säkerhetspolisens arbete samt att behovet av den är påtagligt för den öppna polisens arbete.

Argumenten som framförs bygger inte på någon grundlig, empiriskt förankrad dokumentation och bör därför inte ligga till grund för införande av ett nytt, ingripande straffprocessuellt tvångsmedel. Långt fler belägg för ett verkligt behov av tvångsmedlet, och dess ändamålsenlighet, hade måst krävas härför. Det är inte heller godtagbart att vid en sådan undersökning enbart förlita sig på uppgifter och argument från säkerhetspolisen och den öppna polisen, vilka har starka intressen i saken. I kriminologisk forskning har f.ö. ifrågasatts om påståendena om den starkt ökande gränsöverskridande organiserade brottsligheten verkligen är riktiga (se härtill Per Ole Träskman i Svensk Juristtidning 2005 sid. 868 med vidare hänvisningar).

Den tid som har gått sedan förslaget senast fördes fram (1998) kännetecknas knappast av att den uteblivna buggningen skulle framstå som en allvarlig brist i medlen för brottsbekämpning. Detta belyses väl av att promemorian konstaterar att ”det inte är möjligt att idag vara helt säker på hur effektivt det nya tvångsmedlet kommer att vara i den brottsutredande verksamheten.” (s. 47 ö).

Effektivitet

Materialet i promemorian tillåter alltså inte några säkra slutsatser om hemlig rumsavlyssning är ett tvångsmedel som är effektivt så till vida att andelen uppklarade grova brott skulle öka i sådan grad att det uppväger det integritetsintrång som hemlig avlyssning otvivelaktigt innebär.

I sammanhanget kan påpekas att den misstankegrad som krävs för användning av tvångsmedlet är låg och därmed öppnar för ett icke ringa antal felaktiga bedömningar (jfr reglerna om häktning och kända fall där oskyldiga personer häktats med stöd av RB 24:3, t.ex. i utredningarna rörande morderna på Olof Palme och Anna Lindh.)

Av den redovisning som årligen lämnas till riksdagen av den öppna polisens användning av hemliga tvångsmedel ger en ungefärlig uppskattning vid handen att de hemliga tvångsmedlen ger något resultat i mindre än hälften av de fall där de används. För användning av ett så ingripande tvångsmedel som hemlig rumsavlyssning bör krävas utredning om att sådan avlyssning är mer effektiv än så¹. Utredning skulle kunna ske t.ex. genom att studera hur effektiv hemlig rumsavlyssning är i andra länder. Det räcker inte att som i promemorian blott allmänt hänvisa till att t.ex. den danska polisen anser det vara omöjligt att bekämpa den organiserade brottsligheten utan tvångsmedlet och att den anser det ytterst effektivt.

Stora värden äventyras i ett öppet samhälle om staten av olika skäl ständigt flyttar fram sin toleransgräns vad gäller tvångsmedel. Förslaget om hemlig rumsavlyssning inskränker grundlagsskyddade rättigheter som vi i Sverige sedan lång tid tillbaka åtnjuter mot att

¹ Se härtill även Advokatsamfundets yttrande den 25 september 1998 över Buggningsutredningens betänkande (SOU1998:46).

polis i hemlighet tar sig in i bostäder och andra utrymmen för att placera tekniska hjälpmedel som skall användas för att avlyssna tal i vid bemärkelse. I promemorian saknas en analys av bl.a. de skador som förslaget kan medföra för enskilda och för förtroendet för de myndigheter som handhar frågor om straffprocessuella tvångsmedel. I promemorian saknas vidare utredning kring värdet av bevarat allmänt skydd mot hemlig rumsavlyssning (inklusive de hemliga intrång i bl.a. bostäder som sådan avlyssning förutsätter). Vad som anförs under rubriken Avvägningar (s. 45-46) framstår således som en helt otillräcklig analys av frågan huruvida skälen för att tillåta tvångsmedlet skulle uppväga den ingripande uppoffring av integritetsskyddet som detta skulle innebära.

Avslutning

Förslag rörande införande av åtgärder som hemlig rumsavlyssning, som med stor sannolikhet bl.a. innebär att många oskyldiga drabbas, bör bygga på rationella överväganden baserade på empiriska belägg i objektiv forskning rörande behov och effektivitet, samt med beaktande av traditionella garantier för att grundlagsskyddade rättigheter inte förhastat träds för när i en allmän iver att skapa bättre förutsättningar för utredning av grov brottslighet.

Samfundet har i yttrande över annat förslag rörande hemliga tvångsmedel² anfört att det finns skäl att avvakta Integritetsskyddskommitténs arbete innan förslag om ytterligare tvångsmedel införs, bl.a. eftersom det finns skäl till oro rörande de ökade risker för integritetsintrång som det straffprocessuella regelverket *sammantaget* kan förväntas medföra. Den uppfattningen vidhåller Advokatsamfundet även i detta ärende.

Bristerna i utredningen i promemorian om styrkan av påstått påtagligt behov av hemlig rumsavlyssning, oklarheterna rörande tvångsmedlets förväntade effektivitet samt avsaknaden av analys av värdet av bevarat skydd mot hemlig rumsavlyssning medför att förslaget att införa hemlig rumsavlyssning inte bör genomföras.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Anne Ramberg

² Yttrande den 30 september 2005 över promemorian Tvångsmedel för att förebygga eller förhindra allvarlig brottslighet (Ds 2005:21).